

МИХАИЛ БУЛГАКОВ
КРЪЩЕНИЕ С ОБРЪЩАНЕ ЗА
КРАЧЕ

Част 3 от „Записки на младия лекар“

Превод от руски: Лиляна Минкова, 1986

chitanka.info

Занизаха се дните в N-ската болница и лека-полека почнах да свиквам с новия си живот.

В селата още мънеха лен, пътищата още бяха непроходимо кални и аз имах не повече от петима пациенти на ден. Вечерите ми бяха съвсем свободни и ги посвещавах на подреждане на библиотеката, четене на учебници по хирургия и продължително самотно пиене на чай до тихо пеещия самовар.

Денонощно валеше дъжд и капките неспирно трополяха по покрива, а под прозореца ми плющеше вода, стичаше се по улука в една каца. А навън — кал, мъгла, черна мъгла, в която на мътни, размити петна светеха прозорците в къщичката на фелдшера и газеният фенер до портата.

В такава вечер седях в кабинета си над атласа по топографска анатомия. Наоколо цареше пълна тишина, нарушавана само от време на време от гризането на мишките в столовата зад бюфета.

Четох, докато натежалите ми клепащи не почнаха да залепват. Най-сетне се прозях, отместих атласа и реших да си лягам. Като се протягах и предвкусвах спокойния сън под шумния тропот на дъжда, аз влязох в спалнята, съблякох се и си легнах.

Щом докоснах възглавницата, в сънната мъгла пред мен изплува лицето на Ана Прохорова, седемнайсетгодишна, от село Торопово. На Ана Прохорова трябваше да ѝ се извади зъб. Безшумно проплува фелдшерът Демян Лукич с лъскави клещи в ръцете. Спомних си, че от любов към възвишения стил той казва „тогова“ вместо „този“, усмихнах се и заспах.

Но след не повече от половин час изведнъж се събудих, сякаш някой ме дръпна, седнах и се заслушавах, втренчен уплашено в мрака.

Някой настойчиво и силно барабанеше по външната врата и тези удари веднага ми се сториха зловещи.

На мен чукаха.

Чукането спря, резето изтрака, чу се гласът на готвачката, а в отговор — неясен глас, после някой изкачи със скърцане стълбата, прекоси тихичко кабинета и потропа на вратата на спалнята.

— Кой е?

— Аз съм — отговори ми почтителен шепот, — Аксиния, санитарката.

— Какво има?

— Ана Николаевна ме праща, рече да идете веднага в болницата.

— Какво се е случило? — попитах аз и ясно усетих как сърцето ми се сви.

— Ми една жена са докарали, от Дулцево. Тежко раждане.

„Ето на. Почна се! — мярна ми се в ума и все не можех да си нахлузя обувките. — По дяволите! Кибритът не ще да пали. Ех, рано или късно трябваше да се случи. Нали не можеше цял живот — само ларингити и стомашни катарии.“

— Добре. Върви и кажи, че веднага идвам! — викнах аз и станах от леглото. Зад вратата зашляпаха стъпките на Аксилия и пак изтрака резето. Веднага се разсъних. Припряно, с треперещи пръсти запалих лампата и се заобличах. Единайсет и половина... Какво ли ѝ е на тази жена с тежкото раждане? Хъм... неправилно положение на плода... тесен таз. Или може би нещо още по-лошо. Току-виж, станало нужда и към форцепс да прибягна. Дали да не я пратя веднага в града? О, немислимо е! Бива си го този доктор, няма що — тъй ще кажат всички. Пък и нямам право да постъпя така. Не, трябва с всичко сам да се справя. Но с какво именно? Дявол знае. И не дай Боже пък да се объркам; ще се посрамя пред акушерките. Впрочем нека първо да видя, няма смисъл предварително да се тревожа...

Облякох се, наметнах палтото и като се надявах в себе си, че всичко ще мине благополучно, хукнах в дъжда по наредените през двора хлопащи дъски към болницата. В сумрака пред входа беше спряла каруца, конят тропна с копито по гнилите дъски.

— Вие ли докарахте родилката? — попитах, кой знае защо, фигурата, която се движеше край коня.

— Ми ние... ний, ний, бащице — жално ми отвърна женски глас.

Въпреки късния час в болницата цареше оживление и суетня. В приемната примигваше петромаксовата лампа. В коридорчето към родилното отделение край мен се шумна Аксилия, понесла леген. През вратата изведнъж долетя слаб стон и замря. Отворих и влязох в родилното. Малката варосана стая беше ярко осветена от лампата на тавана. На леглото до операционната маса, завита с одеяло до брадичката, лежеше млада жена. Лицето ѝ беше разкривено от болезнена гримаса, мокрите кичури лепнеха по челото. Ана Николаевна, с термометър в ръка, приготвяше в есмархово канче разтвор, а другата акушерка, Пелагея Ивановна, вадеше от шкафчето

чисти чаршафи. Облегнат на стената, фелдшерът беше застанал в позата на Наполеон. Като ме видяха, всички трепнаха. Родилката отвори очи, закърши ръце и пак застана жалостно и тежко.

— Е, какво има? — попитах аз и сам се учудих на тона си, толкова беше уверен и спокоен.

— Напречно положение — бързо отговори Ана Николаевна и продължи да долива вода в разтвора.

— Таака — проточих аз и се намръщих, — е, да видим...

— Аксиния! Подай на доктора да си измие ръцете! — веднага викна Ана Николаевна. Лицето ѝ беше тържествено и сериозно.

Докато стичащата се вода измиваше пяната от зачервените ми от четката ръце, аз задавах на Ана Николаевна незначителни въпроси: кога са докарали родилката, откъде е... Ръката на Пелагея Ивановна отметна одеялото, аз седнах на крайчеца на леглото и заопипвах с леки докосвания издутия корем. Жената стенеше, изпъваше се, впиваше пръсти, мачкаше чаршафа.

— Чакай де, чакай... потърпи — повтарях аз и допирах внимателно с длани изопнатата, гореща и суха кожа.

Всъщност след като опитната Ана Николаевна ми беше подсказала какъв е случаят, това опипване беше съвсем излишно. Колкото и да опипвах, повече от Ана Николаевна, все едно, нямаше да разбере. Диагнозата ѝ беше, разбира се, вярна: напречно положение. Диагнозата е налице. Е, ами после?...

Продължавах да опипвам навъсено корема от всички страни и поглеждах крадешком лицата на акушерките. И двете бяха съсредоточено сериозни, а в очите им прочетох одобрение на действията ми. Наистина движенията ми бяха уверени и правилни, а тревогата се бях помъчил да скрия колкото може по-дълбоко и с нищо да не я издавам.

— Така — казах с въздишка и станах от леглото, защото отвън вече нямаше какво да се гледа, — да поизследваме и отвътре.

В очите на Ана Николаевна отново проблесна одобрение.

— Аксиния!

Отново потече вода.

„Ех, да можех да попрелистя сега Дьодерлайн!“ — мислех си аз тъжно, докато си сапунисвах ръцете. Уви, да го направя сега, беше невъзможно. Пък и с какво ли би ми помогнал в този миг Дьодерлайн?

Изплакнах гъстата пяна, намазах си пръстите с йод. Под ръцете на Пелагея Ивановна зашумоля чистият чаршаф и наведен над родилката, аз предпазливо и плахо започнах мануалното изследване. В паметта ми неволно изплува операционната в акушерската клиника. Ярки електрически лампи в матови кълба, блестящ, постлан с плочки под, навсякъде лъскави кранове и инструменти. Асистентът в снежнобяла престилка води раждането, а наоколо му трима младши ординатори, специализанти, тълпа от студенти стажанти. Хубаво, светло и сигурно.

А тука съм сам-самичък, под ръцете ми се мъчи жена; аз отговарям за нея. Но как трябва да ѝ се помага, не зная, защото съм виждал отблизо само две раждания, в клиниката, и то съвсем нормални. Сега правя преглед, от който не олеква нито на мене, нито на родилката; аз абсолютно нищо не разбирам и нищо не мога да напипам там вътре в нея.

А вече е време на нещо да се реша.

— Напречно положение... щом е напречно положение, значи трябва... трябва да се направи...

— Обръщане за краче — не се стърпя и като на себе си каза Ана Николаевна.

Стар, опитен лекар би я изгледал накриво, задето се навира със заключенията си... Но аз не съм докачлив...

— Да — потвърдих многозначително, — обръщане за краче.

И пред очите ми се замъркаха страниците от Дьодерлайн. Обръщане пряко... обръщане комбинирано... обръщане непряко...

Страници, страници... а по тях рисунки. Таз, изкривени, сплеснати бебета с огромни глави... увиснала ръчичка, а на нея примка от бинт.

И хем скоро ги четох. И даже си подчертавах, внимателно вниквах във всяка дума, представях си съотношението между частите и всички похвати. Докато четях, ми се струваше, че целият текст се отпечатва завинаги в мозъка ми.

А сега от всичко прочетено изплува само едно изречение:

Напречното положение е абсолютно неблагоприятно положение.

Което е право, право си е. Абсолютно неблагоприятно както за жената, така и за лекар, завършил университета преди шест месеца.

— Ами добре, ще го направим — казах аз и станах.

Лицето на Ана Николаевна се оживи.

— Демян Лукич — обърна се тя към фелдшера, — хлороформа.

Добре, че го каза, понеже аз още не бях съвсем сигурен дали операцията се прави с упойка. С упойка, разбира се, че как иначе?

И все пак трябва да надникна в Дьодерлайн...

След като си измих ръцете, казах:

— Е, хубаво... вие я пригответе за упойка, сложете я на масата, аз веднага идвам, само да си взема от къщи цигарите.

— Добре, докторе, има време — отговори Ана Николаевна.

Избърсах си ръцете, санитарката наметна на раменете ми палтото и без да пъхам ръце в ръкавите, хукнах към къщи.

Вкъщи, в кабинета, запалих лампата и се втурнах към шкафа с книгите, забравил даже да си сваля калпака.

Ето го Дьодерлайн. „Оперативно акушерство“. Бързо запрелиствах гланцираните странички.

... обръщането е винаги опасно за майката...

Тръпки ми полазиха покрай гръбнака.

... Най-голямата опасност идва от вероятността за спонтанно разкъсване на матката.

Спон-тан-но...

... Ако акушерът, след като е вкарал ръка в матката, заради затруднен по-нататъшен достъп или контракция на матката не може да стигне до крачето, той трябва да се откаже от по-нататъшни опити да направи обръщането...

Добре. Дори да успея по някакво чудо да установя, че съм „затруднен“, и да се откажа от „по-нататъшни опити“, пита се, какво ще правя тогава с упоената с хлороформ жена от село Дулцево?

По-нататък:

... Абсолютно са забранени каквито и да било опити до крачето да се стигне покрай гръбчето на плода...

Ще имаме предвид.

... Издърпването на горното краче трябва да се смята за грешка, тъй като при него лесно може да стане превъртяване на плода по оста, а то да причини тежко заклещване на плода, а оттам и най-печални последици...

„Печални последици.“ Малко неопределени, но колко внушителни думи! Ами ако съпругът на жената от Дулцево овдолее? Избърсах потта от челото си, събрах сили и като минах през всички тези страшни пасажи, се помъчих да запомня само най-същественото: какво всъщност трябва да правя, как и къде да си вкарам ръката. Но пробягвайки черните редове, непрекъснато се натъквах на нови страхотии. Набиваха се в очи.

... предвид огромната опасност от разкъсване... както вътрешното, така и комбинираното обръщане са между най-опасните за майката акушерски намеси...

И като заключителен акорд:

... С всеки час закъснение опасността расте...

Стига! Четенето даде плодовете си: в главата ми всичко окончателно се обърка, веднага се убедих, че нищо не разбирам и най-важното, че не зная какво именно обръщане ще правя: комбинирано, некомбинирано, пряко, непряко!...

Захвърлих Дъодерлайн и се отпуснах в креслото, като се мъчех да приведа в ред разпиляващите се мисли... После погледнах часовника. По дяволите! Оказа се, че от дванайсет минути съм вкъщи. А там ме чакат.

... С всеки час закъснение...

Часовете се състоят от минути, а в подобни случаи минутите летят като бесни. Захвърлих Дъодерлайн и хукнах обратно към болницата.

Там вече всичко беше готово. Фелдшерът стоеше до масичката, приготвяваше маската и шишето с хлороформа. Родилката вече лежеше на операционната маса. Из болницата се носеше непрекъснат стон.

— Потърпи, потърпи — мърмореше благо Пелагея Ивановна, наведена над жената, — докторът ей сега ще ти помогне...

— Оох! Силици... не ми останаха... Ох, не мога!... Няма да изтрая!

— Ами... ами... — мърмореше акушерката, — ще изтраеш! Сега ще ти дадем да помиришеш... Нищичко няма да усетиш.

От крановете шумно потече вода и двамата с Ана Николаевна почнахме да търкаме и да мием голите си до лактите ръце. Сред пъшкането и воплите Ана Николаевна ми разказваше как е правел обръщания моят предшественик, опитен хирург. Аз целият бях слух, мъчех се да не изпусна нито дума. И тези десет минути ми дадоха повече от всичко, прочетено по акушерство за държавните изпити, на които тъкмо по акушерство бях получил „задоволителен“. От тези откъслечни думи, недовършени изречения, мимоходом подхвърлени намеци разбрах онова най-необходимо, което не се намира в никоя книга. И когато започнах да бърша със стерилна марля идеално белите си и чисти ръце, аз вече бях изпълнен с решителност и вече имах в

главата си съвсем ясен и окончателен план. Комбинирано или не — няма смисъл да го мисля отсега.

Всички учени думи са излишни в този момент. Важно е само, че трябва да вкарам едната си ръка, а с другата да помагам на обръщането отвън, като се осланям не на книгите, а на чувството си за мярка, без което лекарят пет пари не струва, внимателно, но с настойчивост да придърпам едното краче и да измъкна детето за него.

Трябва да съм спокоен, предпазлив, но и безкрайно решителен, а не страхлив.

— Хайде — заповядах на фелдшера и почнах да си мажа пръстите с йод.

Пелагея Ивановна веднага скръсти ръцете на родилката, а фелдшерът закри с маската измъченото ѝ лице. От тъмножълтото шише бавно закапа хлороформ. Стаята почна да се изпълва с гадна сладникава миризма. Лицата на фелдшера и на акушерките станаха строги и сякаш вдъхновени...

— Ааа! А! — изведнъж извика жената. Няколко секунди тя конвулсивно се дърпаше, мъчеше се да свали маската.

— Дръжте я!

Пелагея Ивановна ѝ хвана ръцете, накара я да легне и ги притисна към гърдите ѝ. Жената извика още няколко пъти, извъръщайки лице от маската. Но все по-рядко... по-рядко... Сподавено замърмори:

— Ааа... пусни!... А!...

Все по-слабо и по-слабо. В бялата стая настъпи тишина. Прозрачната течност капеше, ли капеше върху бялата марля.

— Пелагея Ивановна, пулсът?

— Добър е.

Пелагея Ивановна повдигна ръката на жената и я пусна; тя безжизнено се плъосна върху чаршафа като камшик. Фелдшерът отместил маската, надникнал в зеницата.

— Спи.

Локва кръв. Ръцете ми са до лактите в кръв. Кървави петна по чаршафите. Червени съсиреци и парчета марля. А Пелагея Ивановна вече разтърсва детето и го потупва. Аксиния дрънчи с кофите, пълни легените с вода. Потапят бебето ту в студена, ту в гореща вода. То

мълчи и главата му безжизнено се олюлява, като на конец. Но изведнъж се чува нещо средно между скърцане и въздишка, а после слабият, дрезгав пръв вик.

— Живо е... живо е... — мърмори Пелагея Ивановна и слага детето на възглавницата.

И майката е жива. За щастие нищо страшно не се случи. Ето, и аз напипвам пулса. Да, той е равномерен, отчетлив и фелдшерът друга лекичко жената за рамото:

— Ей, леко, леко, събуди се.

Хвърлят настрана окървавените чаршафи, завиват бързо майката с чист и фелдшерът и Аксиния я занасят в стаята. Повитото бебе заминава върху възглавницата. Смръщеното кафяво личице наднича от бялата рамчица и тънкият плачлив писък не спира.

Водата шурти от крановете на умивалниците. Ана Николаевна жадно всмуква от цигарата, присвива очи от дима и кашля.

— А вие, докторе, добре направихте обръщането, много уверено.

Аз търкам усърдно ръце с четката, поглеждам я крадешком: дали не ми се присмива? Но на лицето ѝ е изписано най-искрено и гордо задоволство. Сърцето ми прелива от радост. Гледам кървавото и бяло безредие наоколо си, червената вода в легена и се чувствавам победител. Но някъде дълбоко в мен шава червеят на съмнението.

— Ех, да видим какво ще стане — казвам аз.

Ана Николаевна вдига учудено очи към мен.

— Че какво може да стане? Всичко е наред.

Измърморвам неясен отговор. А всъщност ми се иска да кажа: дали майката е здрава и читава, не съм ли ѝ повредил нещо при обръщането?... Това ме гложди смътно. Но познанията ми по акушерство са толкова несигурни, толкова книжни и откъслечни! Разкъсване? Но в какво трябва да се изрази? И кога ще се прояви — веднага или може би по-късно?... Не, по-добре да не подхващам тази тема.

— Ех, знае ли човек — казвам, — не е изключена инфекция — повтарям първото дошло ми наум изречение от някакъв учебник.

— Аа, това ли било? — спокойно проточва Ана Николаевна. — Ех, ако е рекъл Господ, нищо лошо няма да стане. Пък и защо? Всичко е стерилно, чисто.

Минаваше един и половина когато се прибрах. Върху бюрото в кабинета в петното светлина от лампата мирно лежеше Дьоренлайн, отворен на страницата „Опасности при обръщане“. Още близо час седях над него и прелиствах страниците, отпивайки от изстиналия чай.

И се случи нещо интересно: всички пасажи, които преди ми бяха мътни, станаха съвсем ясни, сякаш се наляха със светлина, и тази нощ, на светлината на лампата, в този пуцинак, аз разбрах какво значи истинско знание.

„Голям опит може да се придобие на село — мислех си аз, заспивайки, — но трябва да се чете, да се чете, повече... да се чете...“

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.